

УДК 81'373.46

<http://orcid.org/0000-0002-8924-7274>

З.Й. КУНЬЧ
м. Львів, Україна

ВАРІАНТНІСТЬ ТЕРМІНІВ: ДЕТЕРМІНОЛОГІЗАЦІЯ ЧИ ДЕТЕРМІНУВАННЯ

У статті звернено увагу на варіантність термінів, наявну в науковій літературі: дві спільнокореневі лексеми – детермінологізація і детермінування – номінують те саме поняття. Позаяк сучасне термінознавство трактує варіантність як негативне явище, завданнями дослідження є виявити причини співіснування варіантних термінів, проаналізувати об'єктивні й суб'єктивні чинники функціонування кожного з них та з'ясувати, якому з термінів варто віддати перевагу й утверджувати в професійному вжитку.

Ключові слова: українська мова, термін, детермінологізація, детермінування, варіантність, термінологізація, термінування.

Інтелектуалізація в сучасному глобалізованому суспільстві активізувала міграцію лексичних одиниць із загальноповсякденної мови в терміносистему та в зворотному напрямі. Поняття «втрата терміном своїх дефінітивних і системних характеристик та його перехід із термінології до загальноповсякденної лексики» (Наконечна, 2018: 19), вивчення природи якого є одним із пріоритетних напрямів сучасної лінгвістики, дослідники іменують термінами-варіантами *детермінування* або *детермінологізація*.

У термінознавчих дослідженнях терміни-варіанти трактують як спільнокореневі мовні одиниці з однаковим планом змісту, але з певними відмінностями в плані вираження. Наявність варіантності вважають негативним явищем, що супроводжує становлення наукової мови (Д'яков, Кияк & Куделько, 2000: 13), воно руйнує «термін як дефінітивну одиницю системи» (Кочан, 2008: 19). Отож метою дослідження є з'ясувати, якому з термінів варто віддати перевагу й утверджувати в професійному вжитку під час дослідження семантичних та стилістичних модифікацій термінних одиниць. Для реалізації означеної мети плануємо реалізувати такі завдання: а) проаналізувати частотність використання обох терміноодиниць; б) виявити причини варіантності; в) вивчити об'єктивні та суб'єктивні чинники функціонування кожного терміна в науковому дискурсі; г) рекомендувати один з термінів до утвердження в професійному вжитку.

Аналіз частотності використання обох терміноодиниць показує, що більшого поширення в наукових працях сучасних лінгвістів набув термін *детермінологізація*. Зокрема, його вживають у своїх дослідженнях автори монографій, як-от: «Термін і художнє слово» (Карпова, 1967), «Інтелектуальна еволюція української літературної мови: теорія аналізу» (Шевченко, 2001), «Динаміка лексичних норм української літературної мови ХХ століття» (Струганець, 2002), «Українська лексика кінця ХХ століття (на матеріалі мови

© З.Й. КУНЬЧ, 2023

засобів масової інформації)» (Стишов, 2003), «Теорія терміна: конкретизація лексико-семантичних парадигм» (Куньч, Наконечна, Микитюк, Булик-Верхола & Теглівець, 2018), «Український науковий термін: діахронний контекст» (Куньч, Фаріон, Василичин, Литвин & Ментинська, 2019), «Термінологічна актуалізація української мовної дійсності» (Фаріон, Куньч, Василичин, Микитюк & Ментинська, 2020) та ін. Його використовують у підручниках та навчальних посібниках (Шевченко, Різун & Лисенко, 1993; Плющ, Бевзенко & Грипас, 1994; Грищенко, Мацько, Плющ, Тоцька & Уздиган 1997; Пономарів, 2000; Пономарів, Різун & Шевченко, 2001; Булик-Верхола, Наконечна & Теглівець, 2016; Микитюк, 2020). Ним послуговуються автори дисертаційних робіт (Бойко, 1984; Катиш, 2004; Бабич, 2010), наукових термінознавчих статей (Краковецька, 2000; Туровська, 2007; Красножан, 2009; Городиловська, 2011; Васковець, 2013; Романюк, 2013; Тарасова, 2013; Свідрук, 2014; Вус, 2015; Кримець, 2015; Куньч, 2021; Куньч, 2022).

Термін *детермінування* та назву антонімного поняття *термінування* запроваджує до використання Н.Ф. Клименко і вживає, зокрема, у статті «Термінування і детермінування в процесах інтелектуалізації сучасної української мови» (Клименко, 2009) та в інших своїх працях. Цей термін використовують також інші науковці (Клименко, Карпіловська & Кислюк, 2008; Фаріон, Куньч, Василичин, Микитюк & Ментинська, 2020).

Акцентуємо, що обидва варіантні терміни – *детермінологізація* і *детермінування* – сягають запозиченого із середньолатинської мови слова *термін* [«слово або словосполучення, яке точно позначає певне поняття в науці, техніці, мистецтві» (Мельничук, 2006: 554)]. Констатуємо, що морфеми латинського походження, як і запозичення з інших мов, добре придатні для термінотворення, оскільки вони якнайкраще відповідають основним ознакам термінів – однозначність, стилістична нейтральність, точність, короткість, відсутність експресивності тощо. Префікс *де-*, який вважають досить продуктивним у термінотворенні для фіксації опозиційних понять, використано в обох аналізованих терміноодинацях, щоби зафіксувати значення, протилежне до *термінологізація* і *термінування*, адже обидві пари термінів (*термінологізація* – *детермінологізація* і *термінування* – *детермінування*) перебувають у системному зв'язку, як і поняття, що їх вони номінують: «термінологізація і детермінологізація перебувають у діалектичному взаємозв'язку, є ланками творення національного світогляду» (Наконечна, 2018: 13). Виникнення терміна *детермінологізація* – це результат префіксальної деривації: додавання префікса *де-* до терміна *термінологізація*; термін *детермінування* утворено суфіксальним способом від дієслова *детермінувати*. Проте, констатуємо, в науковій літературі, зокрема в термінологічних словниках, останньої лексеми не зафіксовано, хоча, звісно ж, її існування цілком відповідає духові й потребам української лексичної системи.

Незалежно від того, який морфологічний спосіб термінотворення було використано для творення термінів *детермінологізація* і *детермінування*, варіантність термінів закладено у використанні різних суфіксальних моделей для номінування поняття «сукупність мовних процесів, у результаті яких формуються конкретні слова – терміни» (Грищенко, Мацько, Плющ, Тоцька & Уздиган 1997: 211) – *термінологізація* і *термінування*. Тож на цьому варто зупинитися докладніше.

Термін *термінологізація* походить від *термінологізувати* й має у своєму складі запозичений з латинської мови продуктивний суфікс *-ацій(а)*, що вказує на дію або результат дії, як, приміром, у таких термінах, як *диференціація, механізація, опозиція, репетиція* тощо. Термін *термінування* утворено з використанням українського суфікса *-ни(я)*. Цю модель вважають «прикладом продуктивного словотвірного типу» (Грищенко, Мацько, Плющ, Тоцька & Уздиган 1997: 269) для творення віддієслівних іменників зі значенням предметної дії, процесу (*тривання, виховання, благання*). Отож творення терміна *детермінування* – це природний для української мови термінотвірний процес: використано модель «*детермінувати – детермінування*», як і «*термінувати – термінування*».

Щодо терміна *детермінологізація* вважаємо, що його поява зумовлена впливом російської мови, адже українська термінологія зазнала й продовжує зазнавати донині значних інтерференційних нашарувань. Особливо інтенсивними ці процеси були в 60–80 рр. минулого століття, якраз тоді в науковій літературі почало формуватися розуміння самого наукового поняття, про яке йдеться в нашому дослідженні. Публікація авторефератів дисертацій навіть у царині української філології відбувалася російською мовою, як-от 1983 року відбувся захист дисертації «Детерминологизация как результат взаимодействия общелитературной и терминологической лексики» (Непийвода, 1983). Зрозуміло, що найпростіший спосіб відтворити російський термін *детерминологизация*, а на той час і найбільш прийнятний – це транслітерування його засобами української мови, тим більше що суфікс *-ацій(а)* широко побутував у лексемах латинського походження. Гадаємо, так і набула поширення в українській науці ця термінологічна одиниця.

Значимо, українська мова, як і будь-яка сучасна мова, використовує значний відсоток запозичених морфем, зручних у використанні й поширених в інших сучасних європейських мовах. Це незворотній відбиток інтернаціоналізації термінологічних систем. З другого боку, використання власних словотвірних ресурсів для продукування нових терміноодиниць засвідчує багатство й самобутність української наукової мови. Тому вважаємо доцільним якнайактивніше залучення питомих морфем у процесі термінотворення. Термінна опозиція «*термінування – детермінування*» має у зв'язку з цим безперечну перевагу, позаяк базується на власномовній словотвірній моделі. Ще однією важливою прерогативою для вживання терміна *детермінування* є його короткість, що вважають однією з базових вимог до терміна, адже що коротша лексема, то легше утворювати від неї похідні, то зручніша вона у використанні. Короткість зумовлена, передовсім, належністю до тематичного поля *термін*, а не *термінологія*, як це спостерігаємо в терміні *детермінологізація*. Третьою перевагою вважаємо вмотивованість терміна *детермінування*: структурним мотиватором у ньому є суфікс *-ни(я)*, позаяк його процесуальне значення точно відображає суть означуваного поняття, на відміну від суфіксальної морфемі *-ацій(а)*, яка в поєднанні з кореневою морфемою може набувати також і значення наслідку дії. Порівняймо: *інтонація – інтонування, редакція – редагування* тощо (Куньч, 2006: 120). З другого боку, термінна опозиція *термінологізація – детермінологізація* має переваги за такими критеріями: а) превалювання в науковій літературі; б) співіснування з низкою терміноодиниць, підпорядкованих аналогічній словотвірній архітектоніці (*детермінологізм, детермінологізований*).

Наголосимо: обидва терміни-варіанти відповідають системним ознакам термінології лінгвістики (Д'яков, Кияк & Куделько, 2000: 12).

Відтак гадаємо, що співіснування обох аналізованих термінів – це об'єктивний процес. Хоч чимало мовознавців схиляються до думки, що паралельне використання двох синонімів-дублетів, чи варіантних термінів, є тимчасовим явищем «із перспективою вибору єдиної форми після апробації варіантів у науковому обігу» (Масенко, 2004: 88), на нашу думку, таке паралельне використання термінів-варіантів має підстави для тривалого існування. Насамперед, це зумовлено тим, що суфіксальні морфеми **-ни(я)** і **-ації(а)** збігаються в значенні процесуальності. Крім того, варіантність у термінології не зникає, за нашими спостереженнями, через функційні засади наявності синонімів у мовленні – урізноманітнення викладу, уникнення монотонності, повторів. Адже синонімія тісно пов'язана з культурою мови. Навіть суто науковий текст, точний і однозначний з потреби, не може бути перенасичений тими самими словами, тому з огляду на мовну культуру автори шукатимуть можливостей вживати дублетні форми (Куньч, 2022: 178). Припускаємо, що в перспективі вимога точності терміна може позначитися на тому, що лексема *детермінологізація* обмежиться номінуванням поняття «результат процесу детермінування» і таким чином виникне розрізнення понять *детермінування* (процес) і *детермінологізація* (результат), як, прикладом, у таких термінних парах: *ілюстрація* – *ілюстрування*, *номінація* – *номінування* тощо.

Висновки

У результаті дослідження варіантних термінів *детермінування* і *детермінологізація* констатовано, що варіантність спричинило використання різних суфіксальних моделей для номінування того самого наукового поняття. Спостережено, що термін *детермінологізація* з'явився в українській лінгвістичній терміносистемі внаслідок інтерференційного впливу російської мови, набув значного поширення в науковому дискурсі, співіснує з низкою терміноодиниць, підпорядкованих аналогічній словотвірній архітектоніці (*детермінологізований*, *детермінологізм*) та загалом відповідає системним ознакам термінології лінгвістики. Проте вважаємо доцільною сучасну тенденцію до якнайактивнішого залучення питомих морфем до термінотвірних процесів. Відтак констатуємо, що термінна опозиція *термінування* – *детермінування* має безперечну перевагу, позаяк базується на питомій словотвірній моделі. Ще однією важливою перевагою для вживання терміна *детермінування* є його відносна короткість, що вважають однією з базових вимог до терміна, адже що коротша лексема, то легше утворювати від неї похідні, то зручніша вона у використанні. Третьою перевагою є умотивованість терміна *детермінування*: структурним мотиватором у ньому є суфікс **-ни(я)**, позаяк його процесуальне значення точно відображає суть означуваного поняття, на відміну від суфіксальної морфеми **-ації(а)**, яка може набувати також і значення результату дії. Акцентовано, що паралельне використання термінів-варіантів має підстави для тривалого існування, хоча в перспективі лексема *детермінологізація* може обмежитися номінуванням поняття «результат процесу детермінування».

Перспективи подальших досліджень вбачаємо в аналізі аналогічних прикладів варіантності в українській термінології.

ЛІТЕРАТУРА

1. Бабич, Т.В. (2010). *Семантичні перетворення слів у поетичному тексті* [Автореф. дис. ... канд. філол. н.]. Дніпровський національний університет.
2. Бойко, Н. (1984). *Функціонування професійно-термінологічної лексики в мові сучасної української художньої прози (семантична і стилістична характеристика)* [Автореф. дис. ... канд. філол. н.]. Київський педагогічний інститут.
3. Булик-Верхола, С., Наконечна, Г. & Теглівець, Ю. (2016). *Основи термінознавства: навчальний посібник*. Львів: Видавництво Львівської політехніки.
4. Васковець, Л. (2013). Термінологізація та детермінологізація в казначейській терміносистемі. *Вісник Національного університету «Львівська політехніка». Серія «Проблеми української термінології»*, 765, 87–90.
5. Вус, М.І. (2015). Детермінологізація як джерело поповнення української загальнолітературної мови (на матеріалі біологічної термінології). *Науковий вісник Міжнародного гуманітарного університету. Сер.: Філологія*, 18 (1), 12–15.
6. Городиловська, Г. (2011). Стилістичне використання хімічної термінології в художньому тексті. *Вісник Національного університету «Львівська політехніка». Серія «Проблеми української термінології»*, 709, 64–68.
7. Грищенко, А.П., Мацько, Л.І., Плющ, М.Я., Тоцька, Н.І. & Уздиган, І.М. (1997). *Сучасна українська літературна мова: підручник*. Київ: Вища школа.
8. Д'яков, А.С., Кияк, Т.Р. & Куделько, З.Б. (2000). *Основи термінотворення. Семантичні та соціолінгвістичні аспекти*. Київ: КМ Academia.
9. Карпова, В. (1967). *Термін і художнє слово*. Київ: Наукова думка.
10. Катиш, Т.В. (2004). *Особливості функціонування термінологічної лексики в мові української фантастики* [Дис. ... канд. філол. н.]. Дніпровський національний університет.
11. Клименко, Н.Ф. (2009). Термінування і детермінування в процесах інтелектуалізації сучасної української мови. *Studia Linguistica*, 3, 100–107.
12. Клименко, Н.Ф., Карпіловська, Є.А. & Кислюк, Л.П. (2008). *Динамічні процеси в сучасному українському лексиконі: монографія*. Київ: Видавничий дім Дмитра Бураго.
13. Кочан, І. (2008). Варіанти і синоніми термінів з міжнародними компонентами. *Вісник Національного університету «Львівська політехніка». Серія «Проблеми української термінології»*, 620, 14–19.
14. Краковецька, Г. (2000). Повторна метафоризація латинської лексики медичної терміносистеми як засіб детермінологізації слів. *Вісник Національного університету «Львівська політехніка». Серія «Проблеми української термінології»*, 402, 303–306.
15. Красножан, Ж. (2009). Функції детермінологізованих лексем у художньому тексті. *Науковий вісник Херсонського державного університету*, IX, 175–177.
16. Кримець, О. (2015). Термінологізація та детермінологізація як результат взаємовпливу мовної та наукової картин світу. *Вісник Національного університету «Львівська політехніка». Серія «Проблеми української термінології»*, 817, 36–41.
17. Куньч, З.Й. (2006). *Українська риторична термінологія: історія і сучасність: Монографія*. Львів: Видавництво Національного університету «Львівська політехніка».
18. Куньч, З.Й. (2021). Співіснування детермінологізмів різних тематичних груп в художньому дискурсі. *Вчені записки ТНУ імені В.І. Вернадського. Серія: Філологія. Журналістика*, 32 (71), 1 (1), 44–49. DOI: 10.32838/2710-4656/2021.1-1/08.
19. Куньч, З.Й. (2022). Найважливіші аспекти вивчення термінної лексики зі студентами інженерно-технічних спеціальностей. *Вісник Університету імені Альфреда Нобеля Серія: Філологічні науки*, 1 (23), 175–184. DOI: 10.32342/2523-4463-2022-1-23-17.

20. Куньч, З.Й., Наконечна, Г.В., Микитюк, О.Р., Булик-Верхола, С.З. & Теглівець, Ю.В. (2018). *Теорія терміна: конкретизація лексико-семантичних парадигм*. Львів: Галицька Видавнича Спілка.
21. Куньч, З.Й., Фаріон, І.Д., Васишин, І.П., Литвин, О.Г. & Ментинська, І.Б. (2019). *Український науковий термін: діахронний контекст*. Львів: Галицька Видавнича Спілка.
22. Масенко, Л. (2004). *Мова і суспільство: постколоніальний вимір*. Київ: КМ Академія.
23. Мельничук, О.С. (Гол. ред.) (1983–2012) *Етимологічний словник української мови* (Т. 1–7). (Т. 5. Київ, 2006). Київ: Наукова думка.
24. Микитюк, О. (2020). *Сучасна українська мова: самобутність, система, норма: навчальний посібник*. Львів: Видавництво Львівської політехніки.
25. Наконечна, Г.В. (2018). *Термінологізація і детермінологізація: ступінь опрацювання й вектори розвитку*. У Куньч, З.Й., Наконечна, Г.В., Микитюк, О.Р., Булик-Верхола, С.З. & Теглівець, Ю.В. (2018). *Теорія терміна: конкретизація лексико-семантичних парадигм* (с. 11–37). Львів: Галицька Видавнича Спілка.
26. Непийвода, Н. (1983). *Детермінологізація як результат взаємодії обшчелитературной и терминологической лексики* [Автореф. дисс. ... канд. філол. н.]. Київ. гос. ун-т ім. Т.Г. Шевченко.
27. Плющ, М., Бевзенко, С. & Грипас, Н. (1994). *Сучасна українська літературна мова: підручник*. Київ: Вища школа.
28. Пономарів, О.Д. (2000). *Стилістика сучасної української мови: Підручник*. Тернопіль: Навчальна книга – Богдан.
29. Пономарів, О., Різун, В. & Шевченко, Л. (2001). *Сучасна українська мова: підручник*. Київ: Либідь.
30. Романюк, Ю.В. (2013). Детермінологізація дієслів у сучасній українській мові. *Термінологічний вісник*, 2, 143–149.
31. Свідрук, О.О. (2014). Процес детермінологізації у сучасних сатиричних романах (на матеріалі творів М. Гримич «Варфоломієва ніч» та М. Меднікової «Тю»). *Наукові праці Кам'янець-Подільського національного університету ім. І. Огієнка. Філологічні науки*, 37, 223–229.
32. Стишов, О.А. (2003). *Українська лексика кінця ХХ століття (на матеріалі мови засобів масової інформації): монографія*. Київ: ВЦ КНЛУ.
33. Струганець, Л. (2002). *Динаміка лексичних норм української літературної мови ХХ століття*. Тернопіль: Астон.
34. Тарасова, В.В. (2013). Процеси детермінологізації, термінологізації і транстермінологізації в англійській авіаційній фаховій мові. *Мовні і концептуальні картини світу*, 43 (4), 156–161. URL: http://irbis-nbuv.gov.ua/cgi-bin/irbis_nbuv/cgiirbis_64.exe?C21COM=2&I21DBN=UJRN&P21DBN=UJRN&IMAGE_FILE_DOWNLOAD=1&Image_file_name=PDF/Mikks_2013_43%284%29_25.pdf
35. Туровська, Л. (2007). Термінологічна лексика на сторінках періодичних видань. *Українська мова*, 2, 33–41.
36. Фаріон, І.Д., Куньч, З.Й., Васишин, І.П., Микитюк, О.Р. & Ментинська, І.Б. (2020). *Термінологічна актуалізація української мовної дійсності*. Львів: Галицька Видавнича Спілка.
37. Шевченко, Л., Різун, В. & Лисенко, Ю. (1993). *Сучасна українська мова: довідник*. Київ: Либідь.
38. Шевченко, Л.І. (2001). *Інтелектуальна еволюція української літературної мови: теорія аналізу: монографія*. Київ: Видавничо-поліграфічний центр «Київський університет».

Zoriana Kunch

VARIATION OF TERMS: DETERMINOLOGIZATION OR DETERMINIZATION

The article draws attention to the various terms available in the scientific literature: two related lexemes – determinologization and determination – nominate the same linguistic concept. Since modern terminology interprets the variant of terms as a negative phenomenon, the tasks of the research are to reveal the reasons for the coexistence of variant terms, to analyze the objective and subjective factors of the functioning of each term, and to find out which of them should be preferred and approved in professional use. It was established that the variation of the terms was caused by the use of different suffix models for naming the same scientific concept. We believe that the term determinologization appeared in the Ukrainian linguistic terminological system as a result of the interfering influence of the Russian language, has become widespread in scientific discourse, coexists with several term units subject to a similar word-forming architecture (determinologism, determinologized), and generally corresponds to the systemic features of the terminology of linguistics. However, the modern tendency to the most active involvement of specific morphemes in term formation is appropriate. Therefore, we state that the term opposition “termination – determination” has an indisputable advantage since it is based on a native word-formation model. Another critical advantage of using the term determination is its relative brevity, which is one of the basic requirements for the term. The shorter the lexeme, the easier it is to form derivatives and the more convenient it is to use. We consider the third advantage to be the motivation of the term determination: the structural motivator in it is the suffix -нн(я) [-нн(я)], since its meaning of objectified action, process accurately reflects the essence of the signified concept, in contrast to the suffix morpheme -атій- [-atsii-], which, in combination with the root morpheme, can also acquire and the value of the result of the action. We emphasize that the parallel use of variant terms has grounds for long-term existence. However, in the lexeme perspective, determinologization can be limited to nominating the concept “result of the determination process.”

Keywords: Ukrainian language, term, determinologization, determinism, variability, terminologization, termination.

REFERENCES

1. Babych, T.V. (2010). *Semantychni peretvorennia sliv u poetychnomu teksti* [Semantic transformations of words in a poetic text] [Synopsis of PhD thesis]. Dnipro National University (in Ukr.).
2. Boiko, N. (1984). *Funktsionuvannia profesiino-terminolohichnoi leksyky v movi suchasnoi ukrainskoi khudozhnoi prozy (semantychna i stylistychna kharakterystyka)* [Functioning of professional and terminological vocabulary in the language of modern Ukrainian artistic prose (semantic and stylistic characteristics)] [Synopsis of PhD thesis]. Kyiv Pedagogical Institute (in Ukr.).
3. Bulyk-Verkhola, S., Nakonechna, H. & Tehlivets, Yu. (2016). *Osnovy terminoznavstva: navchalnyi posibnyk* [Basics of terminology: a study guide]. Lviv: Vydavnytstvo Lvivskoi politekhniki (in Ukr.).
4. Vaskovets, L. (2013). Terminolohizatsiia ta determinolohizatsiia v kaznacheiskii terminosystemi [Terminologization and determinologization in treasury terminological system]. *Visnyk Natsionalnoho universytetu «Lvivska politekhnika». Serii «Problemy ukrainskoi terminolohii»*, 765, 87–90 (in Ukr.).

5. Vus, M.I. (2015). Determinolohizatsiia yak dzherelo popovnennia ukrainskoi zahalno-literaturnoi movy (na materiali biolohichnoi terminolohii) [Determinologization as a source of enlarging the Ukrainian general literary language (as based on biological terminology)]. *Naukovyi visnyk Mizhnarodnoho humanitarnoho universytetu. Ser.: Filolohiia*, 18 (1), 12–15 (in Ukr.).
6. Horodylovska, H. (2011). Stylistychno vykorystannia khimichnoi terminolohii v khudozhnomu teksti [Stylistic use of chemical terminology in an artistic text]. *Visnyk Natsionalnoho universytetu «Lvivska politekhnika». Seriiia «Problemy ukrainskoi terminolohii»*, 709, 64–68 (in Ukr.).
7. Hryshchenko, A.P., Matsko, L.I., Pliushch, M.Ya., Totska, N.I. & Uzdyhan, I.M. (1997). *Suchasna ukrainska literaturna mova: pidruchnyk [Modern Ukrainian literary language: a textbook]*. Kyiv: Vyshcha shkola (in Ukr.).
8. Diakov, A.S., Kyiak, T.R. & Kudelko, Z.B. (2000). *Osnovy terminotvorennia. Semantychni ta sotsiolingvistychni aspekty [Fundamentals of Term Creation. Semantic and Socio-Linguistic Aspects]*. Kyiv: KM Academia (in Ukr.).
9. Karpova, V. (1967). *Termin i khudozhnie slovo [The term and artistic word]*. Kyiv: Naukova dumka (in Ukr.).
10. Katysh, T.V. (2004). *Osoblyvosti funktsionuvannia terminolohichnoi leksyky v movi ukrainskoi fantastyky [Peculiarities of functioning of the terminological vocabulary in the language of Ukrainian fiction]* [Unpublished PhD thesis]. Dnipro National University (in Ukr.).
11. Klymenko, N.F. (2009). Terminuvannia i determinuvannia v protsesakh intelektualizatsii suchasnoi ukrainskoi movy [Termination and determination in the processes of intellectualization of the modern Ukrainian language]. *Studia Linguistica*, 3, 100–107 (in Ukr.).
12. Klymenko, N.F., Karpilovska, Ye.A. & Kysliuk, L.P. (2008). *Dynamichni protsesy v suchasnomu ukrainskomu leksykoni: monohrafiia [Dynamic processes in the modern Ukrainian lexicon: monograph]*. Kyiv: Vydavnychi dim Dmytra Buraho (in Ukr.).
13. Kochan, I. (2008). Varianty i synonymy terminiv z mizhnarodnymy komponentamy [Variants and synonyms of terms with international components]. *Visnyk Natsionalnoho universytetu «Lvivska politekhnika». Seriiia «Problemy ukrainskoi terminolohii»*, 620, 14–19 (in Ukr.).
14. Krakovetska, H. (2000). Povtorna metaforyzatsiia latynskoi leksyky medychnoi terminosystemy yak zasib determinolohizatsii sliv [Repeated metaphorization of the Latin vocabulary of the medical terminology as a means of determinologizing words]. *Visnyk Natsionalnoho universytetu «Lvivska politekhnika». Seriiia «Problemy ukrainskoi terminolohii»*, 402, 303–306 (in Ukr.).
15. Krasnozhan, Zh. (2009). Funktsii determinolohizovanykh leksem u khudozhnomu teksti [Functions of determinized lexemes in artistic text]. *Naukovyi visnyk Khersonskoho derzhavnoho universytetu*, IX, 175–177 (in Ukr.).
16. Krynets, O. (2015). Terminolohizatsiia ta determinolohizatsiia yak rezultat vzaiemovplyvu movnoi ta naukovoï kartyn svitu [Terminologicalization and determinologization as a result of the mutual influence of linguistic and scientific world pictures]. *Visnyk Natsionalnoho universytetu «Lvivska politekhnika». Seriiia «Problemy ukrainskoi terminolohii»*, 817, 36–41 (in Ukr.).
17. Kunch, Z.Y. (2006). *Ukrainska rytorychna terminolohiia: istoriia i suchasnist: Monohrafiia [Ukrainian rhetorical terminology: history and modernity: Monograph]*. Lviv: Vydavnytstvo Natsionalnoho universytetu «Lvivska politekhnika» (in Ukr.).
18. Kunch, Z.Y. (2021). Spivisnuvannia determinolohizmiv riznykh tematychnykh hrup v khudozhnomu dyskursi [Coexistence of determinologisms of different thematic groups in artistic discourse]. *Vcheni zapysky TNU imeni V.I. Vernadskoho. Seriiia: Filolohiia. Zhurnalistyka*, 32 (71), 1 (1), 44–49. DOI: 10.32838/2710-4656/2021.1-1/08 (in Ukr.).

19. Kunch, Z.Y. (2022). Naivazhlyvishi aspekty vyvchennia terminnoi leksyky zi studentamy inzhenerno-tekhnichnykh spetsialnostei [The most important aspects of studying term vocabulary with students of engineering and technical specialties]. *Visnyk Universytetu imeni Alfreda Nobelia Serii: Filolohichni nauky*, 1 (23), 175–184. DOI: 10.32342/2523-4463-2022-1-23-17 (in Ukr.).
20. Kunch, Z.I., Nakonechna, H.V., Mykytiuk, O.R., Bulyk-Verkhola, S.Z. & Tehlivets, Yu.V. (2018). *Teoriia termina: konkretyzatsiia leksyko-semantychnykh paradyhm* [Term theory: specification of lexical-semantic paradigms]. Lviv: Halytska Vydavnycha Spilka (in Ukr.).
21. Kunch, Z.I., Farion, I.D., Vasylyshyn, I.P., Lytvyn, O.H. & Mentynska, I.B. (2019). *Ukrainskyi naukovyi termin: diakhronnyi kontekst* [Ukrainian scientific term: diachronic context]. Lviv: Halytska Vydavnycha Spilka (in Ukr.).
22. Masenko, L. (2004). *Mova i suspilstvo: postkolonialnyi vymir* [Language and society: postcolonial dimension]. Kyiv: KM Akademiia (in Ukr.).
23. Melnychuk, O.S. (Ed.) (1983–2012) *Etymolohichni slovnyk ukrainskoi movy* [Etymological dictionary of the Ukrainian language] (Vol. 1–7). (Vol. 5, Kyiv, 2006). Kyiv: Naukova dumka (in Ukr.).
24. Mykytiuk, O. (2020) *Suchasna ukrainska mova: samobutnist, systema, norma: navchalnyi posibnyk* [Modern Ukrainian language: identity, system, norm: study guide]. Lviv: Vydavnytstvo Lvivskoi politekhniky (in Ukr.).
25. Nakonechna, H.V. (2018). Terminolohizatsiia i determinolohizatsiia: stupin opratsiuvannia y vektory rozvytku [Terminologicalization and determinologicalization: the degree of development and vectors of development]. In Kunch, Z.I., Nakonechna, H.V., Mykytiuk, O.R., Bulyk-Verkhola, S.Z. & Tehlivets, Yu.V. (2018). *Teoriia termina: konkretyzatsiia leksyko-semantychnykh paradyhm* [Term theory: specification of lexical-semantic paradigms] (pp. 11–37). Lviv: Halytska Vydavnycha Spilka (in Ukr.).
26. Nepivoda, N. (1983). Determinologizacija kak rezul'tat vzaimodejstvija obshheliteraturnoj i terminologicheskoi leksiki [Determinologization as a result of the interaction of general literary and terminological vocabulary] [Synopsis of PhD thesis]. Kiev (in Russian).
27. Pliushch, M., Bevzenko, S. & Hrypas, N. (1994). *Suchasna ukrainska literaturna mova: pidruchnyk* [Modern Ukrainian literary language: a textbook]. Kyiv: Vyscha shkola (in Ukr.).
28. Ponomariv, O.D. (2000). *Stylistyka suchasnoi ukrainskoi movy: Pidruchnyk* [Stylistics of the modern Ukrainian language: Textbook]. Ternopil: Navchalna knyha–Bohdan (in Ukr.).
29. Ponomariv, O., Rizun, V. & Shevchenko, L. (2001). *Suchasna ukrainska mova: pidruchnyk* [Modern Ukrainian language: a textbook]. Kyiv: Lybid (in Ukr.).
30. Romaniuk, Yu.V. (2013). Determinolohizatsiia diiesliv u suchasni ukrainskii movi [Determinologizing of verbs in the modern Ukrainian language]. *Terminolohichni visnyk* [Terminological Bulletin], 2, 143–149 (in Ukr.).
31. Svidruk, O.O. (2014). Protsey determinolohizatsii u suchasnykh satyrychnykh romanakh (na materialy tvoriv M. Hrymych «Varfolomiieva nich» ta M. Miednikovoi «Tiu») [The process of determinologizing in modern satirical novels (based on the works of M. Hrymych “Bartholomew’s Night” and M. Mednikova “Tyu”). *Naukovi pratsi Kamianets-Podilskoho natsionalnoho universytetu imeni Ivana Ohienka. Filolohichni nauky*, 37, 223–229 (in Ukr.).
32. Styshov, O.A. (2003). *Ukrainska leksyka kintsia XX stolittia (na materialy movy zasobiv masovoi informatsii): monohrafiia* [Ukrainian vocabulary of the late 20th century (based on the language of mass media): monograph]. Kyiv: VTs KNLU (in Ukr.).
33. Struhanets, L. (2002). *Dynamika leksychnykh norm ukrainskoi literaturnoi movy XX stolittia* [Dynamics of lexical norms of the Ukrainian literary language of the 20th century]. Ternopil: Aston (in Ukr.).

34. Tarasova, V. (2013). Protsesty determinolohizatsii, terminolohizatsii i transterminolohizatsii v anhliiskii aviatsiinii fakhovii movi [Processes of determinization, terminization, and transterminization in English aviation professional language]. *Movni i kontseptualni kartyny svitu*, 43(4), 156–161. Retrieved from [http://nbuv.gov.ua/j-pdf/Mikks_2013_43\(4\)_25.pdf](http://nbuv.gov.ua/j-pdf/Mikks_2013_43(4)_25.pdf) (in Ukr.).
35. Turovska, L. (2007). Terminolohichna leksyka na storinkakh periodychnykh vydan [Terminological vocabulary on the pages of periodicals]. *Ukrainska mova*, 2, 33–41 (in Ukr.).
36. Farion, I.D., Kunch, Z.Y., Vasylyshyn, I.P., Mykytiuk, O.R. & Mentynska, I.B. (2020). *Terminolohichna aktualizatsiia ukrainskoi movnoi diisnosti* [Terminological actualization of the Ukrainian linguistic reality]. Lviv: Halytska Vydavnycha Spilka (in Ukr.).
37. Shevchenko, L., Rizun, V. & Lysenko, Yu. (1993). *Suchasna ukrainska mova: dovidnyk* [Modern Ukrainian language: a guide]. Kyiv: Lybid (in Ukr.).
38. Shevchenko, L.I. (2001). *Intelektualna evoliutsiia ukrainskoi literaturnoi movy: teoriia analizu: monohrafiia* [Intellectual evolution of the Ukrainian literary language: theory of analysis: monograph]. Kyiv: Vydavnycho-polihrafichniy tsentr «Kyivskiy universytet» (in Ukr.).